Софроний Врачански

Биографични бележки

- произведения

Житие и страдания грешнаго Софрония

ЖИТИЕ И СТРАДАНИЯ ГРЕШНАГО СОФРОНИЯ

Аз, грешний в человецех, родих ся на село Котел от отца Владислава, а от матери Мария и положили первое имя мое Стойко. И като съм бил три лета, преставила ся мати моя. И отец мой поял другою жену, що беше люта и завистлива. И родил сас нея мужеское дете и токмо свое дете гледаше, а мене все отритваше.

И като бях девят години, подадоха ме на книжное учение. По -напреди не би возможно да пойду на учение, почто повише болен и немощен бях. И като поидох на учение, голямое прилежание и остроумие имах. И вскоре изучих ся простое чтение. Понеже у Болгария не има философское учение на славенския язик, начeнах да учим по греческий язик и изучих Октоих. Като начeнах Псалтир, прииде вест, како са преставил отец мой на Цариград от чумата в лето 1750. Останах аз без отца и без матер. Тогива бях 11 години. Тогива ме узе стрий моя наместо сина, почто не имаше чада, и предаде мя на занаят.

И като бих седемнадесят години, престави ся и стрий, и стрина моя, наскоро един сас другий. Ала и стрий мой на Цариград умре, понеже бяха и двоицата джелепи. И понудиша ме должници и ортаци неговии да пойда на Цариград наместо сина его да соберем, що имаше да узема он пари от касапите по джелепское обичай. Ала като са

касапите повсъде разнесени по Цариград и по Анадолская страна?

У един ден хочехме сас едного ортака неговаго да поидем у Анадолская страна. И поидохме на скелята да проминем сас ладия. И гледам при царските палати ладие, а ний, человеци прости, като бяха они близко до Юскудар, поискахме сас ония ладии да проминем на Юскудар. И като отхождахме до них, гледаме на едно място народ много и двоица пехливани борят ся. И отгоре имаше високии палати. Не знаймя, ала можеше да буде и самий цар тамо. И като престанаха они от борение, повлекоха да пойдут къмто царските палати всия ония народ. И ний сас тях ведно пойдохме и станахме между царский порта и между Ялйкьошкю, що бяха тамо верзани царските ладии. И стоехме тамо и чудяхме ся камо да пойдем. Яви се тамо един бостанджий и рече:

- Що ходите ви тука? Скоро да пойдете оттува, почто отсекнуват глави ваша!

И ний ся извинявахме, како сме человеци чуждйнци и прости. И като са върнахме назад, фатиха ни тамо, що вардяха. Яничарите искаха да убият нас, почто они не видели нас, като проминахме сас ония народ. И като са освободихме оттамо, поидох ме на общая скеля и преминахме на Юскудар. Ала бях юноша тогива, млад и красен лицем, а тамошни турци - содомити. Като мя видяха, той час ме фатиша да мя изпитват зарад харачийска хартия и найдоша хартия моя недобра. И затвориша ме далеко у една градина, що имаше тамо турци - свиряха, играяха, смеяха са у една одая, що беше близо при пут. Ала аз са смислих защо мя затвориха мене тамо и по случаю имаше ключ от внутре, и той час заключих аз. Ами колико содомите! Они прихождаха и моляха ме да им отворя, подаваха ми из прозорецу жълтици. И аз видях какова е работа, наченах да викам. И имаше насреща доми еврейския. Той час приидоша някои евреи и питаха ме: "Защо викаш?" И аз сказах им вся причина. И поидоша до другаря моего, и подадоша мало пари на харача и свободиша ме от ония содомити.

И собрахме колико можихме, и приидохме на село сас здравии. И като сложиха, остана стрий мой должен гроша 400. И натовариха ги на мене да ги изплащам аз. Но като поидох аз на Цариград, роднини мои повече разграбиша домовния вещи и сокриша ги. И приидоша должниците стриини сас судия турецкий да преписуват домовния вещи. И мало, що найдоша. И мнеша, како съм го аз скрил. И повеле судия да мя бият на фаланга, а селския княз не даде ме. Знаяше, како не съм аз повинен. Но затвориша ме у вериги железния и держаша ме у затворка три дни, докле извадиха мало нечто още роднините мои и отпустиша ме. И от това извадоша верх афоресмо, како не съм скрил нячто.

И поидох на Шумен до владиката да оправям себе. Мало остана, що хочеша да побиют нас хайдуци на пут.

Ала по-прежде, докле не бяха са собрали ония должници да си ищат стоката, понудиша ме роднини мои да мя оженят, почто не имаше кой да мя гледа. И аз като бях на осемнадесят години, млад, глупав, и не знаях, като хоче да излезе стрия мой долже н и како хочут да натоварят всия неговия долг на мене... Имах аз мало пари, ала купих дома стриинаго в животе его и като са ожених, разнесох ги. Но имах надежда на занаят мой. И после сас суд, като натовариха тоя долг на мене, а аз не имах една пара готова сирмя: ами докле изплатя ония долг, какова сиромашия потеглих! Нужда, тесное и прискорбное живение проминувах... Колико укорение терпях от жену мою, почто беше мало горделива!

И намислих да оставя и дом, и жену, да поиду долу по селата - да работя, да са кевернисам. И чуле някои первейшии чорбаджии, како хочу да пойду, позоваша ме и рекоша:

- Не ходи нигде, седи! У тия дни хоче да прииде владика наш и да му са молим да тя стори священник.

И в третия ден прииде архиерея и помолиха ся. И он той час изволи да мя хиротониса в неделю и подадоха му седемдесят гроша. Ала беше у сряда то изплатение и аз ся готвех за в неделя потребная. В петок вечер прииде иконому и принесе ми парите и рече:

- Да знайш, како не има да тя учини владика священник, почто другий подаде сто и пятдесят грош. Того хоче да хиротониса.

Ами какова ли скорб и сожаление мя обзе, като ся изповядах на духовнику и узех мартория, изготвих ся все потребная. Ами кому да скажа тоя скорб мою? Потекох до ония человеци, що са бяха молили и парите дали. И они пойдоха и дадоша още тридесят гроша. И рукоположи ме в лето 1762, септемврия 1.

Ала като знаях мало да чету, другия священници ненавидяха ме, почто они вси на то време бяха орачи и от безумная младост моя не хочах да им ся покорявам, като бяха тако прости и неучени. А они мя наваждаха на архиерея и колико мя крати аргосва, и ненавидеше мя. И имаше архиерей протосингеля, грека неученнаго и некнижнаго - он мя много ненавидеше. Понеже то ест вещ природна: учен человек ученнаго люби и прост - простаго, и пиян - пияннаго.

И така неспокойно няколико години проминувах живение мое.

В лето 1768 начена са войска-баталия турчина сас московеца. Ами какво да скажем? Като повлекоха ония лютии и свирепии агарене, какво ли зло не сториха по християни - що им на ум не прииде, това не сториха. Колико человеци избиша! А нашей село, като е на четири путя и дом мой беше всема далеч от църкви, а по обичаю нашему потребно беше да са найда у църква и на вечерня, и на утреня на всякий ден, колико ли улици обиколях, докле поида у църква и да си прииду паки у дом! Колико мя крати фатиха и биха мя, и главо мя пробиша, и хочаша да ме убият ала Бог мя сохрани.

После наченаха да минуват пашии и полагаха ме да пиша тескери, да подавам за конаци, като пишах борзо. А они не аресваха конаците свои и дохождаха назад. Колико крати пищоли изваждаха на мене да мя убият? Веднож един сас копие фърли на мене, ала не са случи да мя удари. И най -после помина прехвалний Джезаерли Хасан паша - отхождаше на Русчук. И аз по обичаю раздавах тескери за конаци. Един мя фати за браду и мало остана да я отторгне. Като се наместиша вси, позова паша четири старци при себе. И един от них бях аз. Прииде един чауш, що седеше всякоги на село, проводен беше от везиря зарад да защитява селото от войската. И поидохме сас него до пашовая порта. Рече он:

- Седите ви тука, да поида, аз горе, да разумея защо ви зове пашата.

И като излезе горе, викна на него пашата и собориха го долу у затворка. А ний наченахме да бягаме кой куде види. А аз побегнах къмто пашова конак близо, а не са смислих, како пашата седи горе на кьошка, хоче да мя види. И като мя види, викна:

- Що бягаш бре? Фатете го и принесете го вамо!

И той час мя фатиха четворица и заведоха ме при пашата. Ала сас каковий страх! И попита ме:

- Защо бягаш бре, кой тя гони?

И аз му рекох:

- Ефенди, ний есми рая, всякоги боязливи есми като зайци. И като вдигна ти чауша, убояхме ся и бягаме.

А он рече:

- Кой вред имате ви от това? Аз ви позовах да ви питам за пут.

Страшен паша беше! И поиде на Русчук, и седяше тамо.

В лето 1775 победи московеца турците и премина Дунаву и узе на майсере Шумен, що беше везиря Мююсуноолу сас ордията турецкая. Узе на майсере и Русчук, и Силистра, и Варна. Тогива у нашей село седяше арнаутска паша, вардяше клисурата да не бяга турская войска, каквото имат обичай. Случи са тамо и кадия, и чауша, и субаша. Като чуха, како е узел московеца везиря на майсере, побягнаха вси на Сливен. Колико ли страх потеглихме да ни не попленят, като бягат! Вардяха християните и денем, и нощем. И държе майсерето дни 22. И сториха мир, и пойдоха си московите, оставиша и Турецкую землю, и Влашкую.

И после поидох на Светая гора и седях тамо шест месеци. И приидох оттамо, и учах деца на книжное учение и добре проминувах. Ала дявол, що е всякоги, що е на добро, завистлив, повдигна архиерея и понуди мя да мя учини епитроп иконому. И покварих аз благоговейное живение мое, наченах да ходя по неговое угождение, по греческое обичай да глобявам человеците - зарад сродство и зарад другии вещи. Станах судия, ала повече за пари, ала не за мене, ами да угодя на архиерея. Ала Бог святий воздаде ми праведно по делам моим. Но това по-следи хочем да скажем.

Не са помина много време, стана една крамола между агите на Осман пазар кой да буде аянин. Султану вербишкий положи одного аянина, а велията го не ще. И приведоха Бекир паша от Силистра да ги оправи. Като прииде, он уби султанскаго аянина. Поидохме и ний десят человеци от нашей село. И като са утокмиха, фърлиха на село нашей десят кесии. И затвори пашата троица человеци, що бях и аз един от них, а ония прати за пари на село. Ала им учини пашата срок - за три дни да принесут парите.

Седяхме ний тамо затворени, минаха са три и четири дни, не дохождат. Чухме, како отишле на Вербица да са плачат от пашата на султану. Наченаха мои дружина у затворката да плачат сас слези. Ах, сиромаси, посеча ни пашата! Не са помина един час , прииде пашов человек и рече:

- Приииди, папаз, зовет тя пашата!

Ами сас какво ли сердце поидох до пашата! Молях ся тайно Богу да ми прости согрешение мое, почто бях отчаял себе. Като приидох при пашата, рече:

- Где вашите человеци бре, да принесут пари?

И аз му рекох:

-Ефенди, три дни ест, како са поишле. Когда да соберут толкова пари и да ги принесут?

А он ми отговори:

- Гявур, иди скоро и пиши да ги не собират от раята сеги, ами да ги узмат от някого торговца, почто до три дни още ако не приидут, и вас посечам, и парите два ката уземам от них.

И аз писах това и пратихме человек. Като са минаха три, они не дохождат, и ний гледахме като овци на заколение. На третия ден пак мя позова пашата. Тогива, като отхождах, крайно отчаях себе си и от страх не можах на пашата да отговоря, що ми думаше. Като пойдох до него, видя мя, како не мога да отговарям, сас кротост ми рече:

- Не приидоха ли вашей человецй?

И аз рекох:

- Ефенди, ви есте благоутробне. Потерпи мало, какво да буде, тие до вечера прихождат!

А он не хочеше да потерпи, ами прати тоя час мубашир и узе още хиляда гроша. Ами що потеглих у затворката! Имам недуг почечуйний, сиреч маясил. Тогива от противное ястие беше мя хватил. Хочем да излезем повон, а они ме не пушат, псуваха мя. Та от страх и от недужная теснота упадоша вси власи глави моей.

По това после не седях мирен, ами купих две хижи близо при церквата и направих ги изнова. И що имах пари, все ги разнесох. И като са помина мало, разболях ся аз. Ала не болест да лежа на постеля, ами мя фати една теснота сердечная. И не можах да седя на едно място, докле да преброи человек десят числа, ами ходях като луд покрай водите и плачах. Мнеше ми са, како хоче да изскочи сердце мое от уста моя. У таковая теснота бях. Подаде ми Бог наказание зарад безумная лудост моя, що бях ся разгордил зарад това епитропство, да глобявам неповинннии человеци. А тамо доктори не има, ами някои баби, баяха ми и целяху ме, ала никоя полза. Ходих да тража доктори по Сливен, по Ямбол. Най-после поидох и на Цариград. Толкова пари разнесох, задолжнях немало.

По това начена турчина войска-баталия - и сас московеца, и сас немеца. И зимуваше Исуф паша везир на Русчук. А син мой пойде у Влашко и узе свинии, и по някоя причина стори зарар 1400 гроша. И като виде, како ся удолжихме много, он поиде на ордията и стана граматик на касапбаши. След някой ден разболе ся и попадия, леже болна шест месеци и престави ся. Нападна ни и другая харч. От една страна, войска минуваше, конаци имахме, от другая страна, должници мя не оставяха, искаха си парите, хочаша да мя затворят. И като оздравях мало, зарад оное баяние запрети ми духовнику три години да не служа литургия. И като са минаха три години, подаде ми духовнику позволение, ала деспоти мя не даваше, почто имаше да узема от сина моего заради свои пари файда, а не глави гроша 84. Дай ми, рече, тия пари, да ти дам позволение да служиш литургия." Та мя держе още три години без литургия.

Ами що потеглих от поповете! Колико мя поношаваха и укоряваха ме, и не даваха ми достойная част. И коги ме даяше, думаха ми: "Ето, като някой слепец тя храниме." Що бяха мои ученици!

Таковое укорение и срам терпях шест години.

Като беше везирская ордия на Мачин, касапбаши прати сина моего сас едного своего человека да собират овци по Филипинская страна. И собраща. И той ага прати сина моего сас двадесят хиляди овце на ордията и остави до седемстотин отбрани овни на село наше, та коги помине агата му оттамо, да ги продаде. И като помина, продаде ги, узе ги хаджи Власю и Матей. И предадоха ги они на едного человека да поиде на Андрианополи да ги продава на курбан -байрама турецкий. И като поишле до Фандаклий, свадили ся тамо помежду си овчарете и убили едного от них. Фатил ги тамошния султан и положил ги у затворка, и ония овци усвоил.

По тия дни изишел бил от Андрианополи бостанджибаши да пази клисурите, да не бягат турци от войската. И предал султану ония затворници на бостанджибаши, а ний от това никоя вест не имахме.

У един ден приидоша на село наше двадесят бостанджии да питат кой продал тия овци. А старци нашей рекоша: "Тия са овце продадоха у поиовая хижа, того питайте. Кой ги и продал, кой ги и купил, он знай, ний не знайм." И позоваша ме тамо, и предадоша ме на онии мучители бостанджии. И заведоша нас троица до бостанджибаши на Сливен. И он станваше да пойде къмто Казанлик, и предаде нас на ортачаушу. Повдигна са и наченаха да поидут на оное поле до Коритен - беше месец юлия, 23 ден. Толико беше

време жарко и жежко като огън, а нам сверзаша руце назад и понудиша ме пеши да ходим.

Ходихме колко два часа и от пек запряхме, почто они на кони, а ний пеши, како возможно ест равно да ходиме. Хаджи Власия, като беше по -стар, падна на земята, баялдиса. Прати ортачаушу да пита бостанджибаши, почто беше близко след нас, да всади нас на конете наши, а он рекъл: "Не има ли топуз да бий да ходят. Ако ли не могат да ходят, да им отсече глави и да ги остави."

И като чухме това, не остана у нас сердце, чудяхме ся какво да сторим. Наговорихме са и обещахме на того чауша тридесят гроша, понеже турци на пари лесно са приклоняват. И като поодалечихме мало, всадиха на кони наши и поидохме до Коритен село, и тамо кондисаша. И помина са колко един час, приведоша нас при бостанджибаши. И перво попита мене:

- Кой продаде тия овци?

И аз рекох:

- Ислам ага, а хаджи Власия ги узе.

- Ами колико овци продаде?

И аз сказах:

- Седемстотин...

- Ами още не продаде ли?

Аз рекох:

- Не знам, токмо толкова зная.

- Не знайш ли, пезвенк?

И той час повеле, та мя фърлиха сас очи на земята и седнаха троица на мене и начена̀ха да мя бият по боси нозе. Сохрани, Боже, бостанджийское биение немилостивное! Бияха ме и думаха ми: "Скажи колко овци продаде?" И аз, като не можах вече да терпя, пресече ми ся сердце от болест, рекох:

- Отпустите мя да ви скажа.

И оставиша мя.

- Скажи - рече.

- Зная - рекох, - како продаде касапбаши на двоица джелепи още овци, ала колко овци и по колко ги продаде, не зная.

Тогива викна:

- Скоро идете обесете того пезвенка!

Повлекоха ме бостанджии да мя обесят. Аз ся тегля към то бостанджии, а они мя теглят навон. Раздраха ми дрехите, заборавих и биение, и болест. И той час паднаха някои аги, що бяха при него, и измолиха ме от обешение, и положиша нас у железнии вериги при другии затворници, що имаше до двадесят и пят - турци, християни, цигани, ала повече арнаути, що бяха побягнали от ордията, като я развали московеца на Мачин.

И хаджи Власия биха, ала по-малко. И на всякия ден набиваше на коли от ония арнаути пред очи наши. И прихождаха бостанджии при нас и устрашаваха нас, како хочет и нас на коли да набият. И после положихме онии агашари и измолиха нас след пят дни, и отдадохме глоба хиляда и петстотин гроша. Отусти нас, ала овчерете не отпусти, и рече:

- Коги пойда на Андрианополе, тогива ги отпущам.

Ала докле да пойде на Андрианополи он, прииде му манзиля и останаха они овчари, наши селяни, у затворка. Ами що потеглихме от нихните жени! Премина един паша от

село и онии жени потекоха да подадут жалба от нас. Ами аз що да сторя? И другое зло... Но като чух, побягнах в гору и седях тамо два дни, докле си пойде пашата. И седяха онии овчаре тамо у затворка три месеци.

После извади касапбаши ферман от везира и извади овчерете, и овцете узе от султану. И от глоба оная узе половина от бостанджибаши манзилину - сиреч 750 гроша. Той бостанджибаши беше от Карнобат, Сербезоолу, на име Мехмет.

Като са сверши все оная работа, тая зима седях у дом мой. Ала като ми не даваше деспоти позволение да.служа литургия? И свещенниците като мя укоряваха на всякий ден, и като ме предадоша старците без кабахат на бостанджибаши, като толков а послужих аз на все селскии работи - колико крати излазих на везирския диван зарад селская помощ! Двадесят години учих децата им на книжное учение и на всякая неделя, и на всякий празник сказувах поучение! И толкова труд, що поддеях, и толкова добро, що им сторих - и телесно, и душевно - а пай -после мя предадоха на бостанджибаши да мя убий...

Спроти това и мене дотегна. И, едно, от това, друго, от попское укорение да мя не хранят като слепец, от тая тегота востанах и поидох на Ахиолская епархия. И - он ме прие сас радост и даде ми енория двадесят села сас Карнобат ведно. Знаях, како е Сербезоолу тамо, що узе глоба от нас, и пак я узеха от него назад сас ферман, но держах ся на правина, почто ония овци аз нито ги продадох, нито ги купих, токмо ся продадоха и купиха у моята хижа.

И като поидох тамо да попувам, радваха ми ся християни много. И от марта до Светая Троица седях мирно. Тогива на той ден прииде ферман пак бостанджибаши да буде. И той час прати слуги и фатиха ме и посади ме у страшная затворка, и дер же мя четири дни. Нищо мя не вреди, почто беше тия дни на Карнобат панаир и имаше един султан гостянин у дом его, затова не би му возможно да.мя озлоби нящо. Бяхме четворица у една верига кратка, не можахме да полегнем никак, ами ако полегнеше от нас двоиц а, а ония двоица седяха. Дохождаха бостанджии при мене и псуваха ме, и думаха: "Кой час си пойде султану, той час хочем напреки на кол да тя набием, да са научите како ся узема от бостанджибаши глоба назад." И не пущаха при нас едного християнина да приступи. Гледах като вол кой час хочут да мя умертвят.

На пятий ден пойде си султану и като излезе из порти его, той час прииде бостанджии да мя пита:

- Како ти е имя, право скажи?

И аз му сказах. Хочеше да мя уземе илам, да мя убий. Като чуха това християните, стекоха ся на моление от касабата и от селата, като беше панаир, та бяха тамо собрани. Мужие припаднаха на едного неговаго любезного человека и жени припаднаха на матер его. И помоли ся матер его да мя хариже мене ней. Зарад да не оскорбява християните сас мое убиение и сас голямое моление, свободиша ме от оная лютая смерт. И като са беше заклял да мя убий, той ден наби на кол едного урука наместо мене, що беше он убийца. А оная глоба, що я узеха от него назад, пак я узе от мене все равно.

Ами от това, вече после, наскоро, нели са случи мене паки другая беда - от тая по-страшная и нужднейшая. Имаше у моя енория едно село на име Шихлари. И тамо седеше султан на име Ахмет Геряй, и имаше своя жена ханская дъщеря. Той султан возлюбил една християнская девойка да я уземе за вторая жена от тоя село, на едного Юван чорбаджи, що са призоваваше Кованджиоолу. А оная ханская дъщеря не дава му

позволение да уземе вторая жена. И тако держеше оная бедная девойка четири -пет години - нито я узема, нито и подава позволение да са ожени.

У един мя ден позоваша на Карнобат да венчая една сватба. И попитах отгде ест тая девойка. И они мя сказаха, како тая девойка, що хочеше султану да я уземе за вторая жена, ала и подаде позволение сеги да са омужи, и тако я приведохме тука. И аз повярувах и венчах их. След три дни разбрах, како гонил султан отца ея да го убий, а он побягнал и уфатил брата ея, и бил го много, и углобил го. И аз тогива убоях се и приидох в усумнение голямое.

След това поидох на едно село, що са нарича Костен. Тамо токмо има церква у все Карнобатский кадилик - да служа литургия в ден святих апостол Петра и Павла. Прииде някой человек на име Милош, та ме позова заради една борзая работа. И аз след обеда востанах и отхождахме сас того Милоша в пут наш. Гледаме на едном място, мало от путю далечко, мужие и жени жнут нива и двоица турци седят при них на коне. И като минувахме у пут, позоваха ни да пойдем при них. И като приближихме, рече Милош: "Султану ест." И аз потекох да му целуна скуту, а он мя попита:

- Ти ли си на тия села поп?

И аз отговорих:

- Аз есм раб ваш.

А он ми рече:

- Ти ли венча Кованджиювая дъщеря на Карнобат?

Отговорих:

- Аз есм человек чуждинец, наскоро приидох и не зная коя ест Кованджиюва дъщеря.

А он той час вдигна пушка своя и удари мя сас тепенджику два пути по плящима моима. После извади пищол на мене, а аз, като бях близо до него, фатих му пищолу. А он привика на человека своего:

- Скоро дай въже да обеся того пезвенка!

И той пойде и узе от моя кон юларя, що беше два ката, и фърли го на шия моя. И имаше тамо една верба древо, и той час възлезе он на вербата и тегляше мя сас юларя нагоре. Ала руце мои като не бяха сверзани, держах юларю и теглях го надолу, и молях ся на султану да мя пощади. А он седяше на коня своего, викна на Милоша сас голям гняв и рече:

- Прииди и вдигни того пезвенка бре!

- И Милош начена да му са моли зарад мене, ала като го удари сас пушечний тепенджику по лицето, разкъса му чолестта. Тогива султано са обърна къмто вербата лице свое и вдигна пушката на человека своего и викна му:

- Защо не теглиш въжето бре? Сега тя свалям от вербата!

Он теглеше нагоре, ала и аз теглях надолу, почто руце мои не биша сверзани. И като вдигна султану очи свои нагоре, Милощ, другар мой, побягна и не имаше кой да мя вдигне. Тогива султану рече на человека своего:

- Слези долу да поидем на село и тамо да го обесим, да го видят вси человеци.

И подадоха ми в руце мои коня моего да го водя за юздата, и ония ме повлече сас въжето на шията ми, а султану идяше след мене и псуваше мя, и думаше мя: "Коги аз тебе не убия, ами кого да убия? Да венчайш ти моята жена със гявурина..." И аз молчах, почто бях отчаял себе от живение. Ала като мя водеше през полето, беше трева и бурян до колене и не можах да ходя. Колико крати падах, а он тегляше въжето, в мале хочеше да мя придави. И султану, като идяше след мене и псуваше мя, чактиса пищол узадя ми,

ала не фати огън, после пак чактиса и фати огън, ала или мя не сполучи, или на мене не фарли, почто беше пиян. И като излязохме на пут, рече на человека свой:

- Стой!

И ний станахме. Тогива запрегна пушка своя насрещу мене близо и рече ми:

- Гявур, скоро сеги прииди на веру нашу, почто его той час хочеш да поидеш от той свят!

И аз какво да сторя? От смертний страх изсохнаха ми устата и не можах да продумам. Токмо толкова му рекох:

- А, ефенди, хич вяра сас пушка бива ли? Ама хочеш да убиеш едного попа, от свето похвала ли хочеш да приемнеш?

И он на мног час держеше пушката насрещу мене и мисляше. После ми рече:

- Разделяш ли оная невеста от мужа ея?

И аз отговорих:

- Воистину, кой час да ида на Карнобат, разделям ги.

- Заклени ся - рече.

И аз, що да сторя, от страх смертний заклях са и рекох:

- Ваалаги-биалаги, разделям ги!

Тогива ми помогна и неговий человек и рече:

- Ефенди, що трябва да ги разделя? Он токмо да ги афореса, тия сама хоче да побегне от него.

Тогива рече на человека своего:

- Кога е тако, отпусти го да си пойде у пут свой.

И аз, като възседнах оттамо, за един четверт пойдох на село Сигмен, що е оттамо два часа. И тамо наскоро изпих три -четири чаши люта ракия. И като седнах, тогива мя совзе страх и наченах да трепера като от тресавица. И до един час довтаса тамо и Милош и като ме видя, подиви се и вниде в ужас. И фати ея за ураненное лице свое и рече:

- Ох, отче мой, че жив ли еси? - Аз - рече, - като побягнах, много гледах отдалеч на вербата вис -иш ли обесен и не имаше тя. Ала като пукна пушката, рекох: "Ето отиде от тоя свят сиромах поп Стойко."

Ето, такива нужди и смертнии страхове проминаха през главу мою. Ето, тако пострадах аз заради чуждии причини...

И като сверших тамо година, поидох на Карабунар. Седях и тамо една година, ала тамо мирно проминах. И като излязох оттамо, плачаха християните з арад мое разлучение. Искаха да седя и другая година, ала не би ми возможно да седя, почто са вдигнаха децата наши от Котел и поидоха на Арбанаси да седут, та имах нужда да ида при тях.

И востанах и пойдох на Арбанаси мартиу 13. И седях до юлия тако празден, на един монастир седях колко два месеца. И у тия дни прииде врачанския епископ кир Серафим болен, и по мало дни престави ся к Господу. И помина ся някой ден, пойдох до протосингела терновскаго, кир Григория, да го питам зарад някоя монастирская потреба. А он ми рече:

- Ти остави монастиря, почто ний хочем да тя учиним врачанский епископ.

А аз ся отричах, како не съм достоен за таковий чин: едно, есм старий летами, бях 54 лет, другое, чуем, како е оная епархия разнесена на много малии села, та требува мног ое служение. А он говоряше, како непременно хочем да тя учиним. И сас тия хорати поминаха са колко 15 дни.

На самий ден Воздвижение честнаго креста прииде у дом наш архидякон кир Теодосия и рече ми:

- Ето, отче, толкова дни има, како тя каним за архиерея, а ти не хочеш. А сега мя прати господин митрополит (беше на имя Матей), тамо ест и четири епископи его, сас нихний совет. Како вси тебе видяха достоен за врачанского епископа. Ами вижд, да подай един ответ, хочеш ли да будеш, или не хочеш, почто аз на това пришел есм...

- Слушай - рече, - отче! Ний слугуваме по двадесят години, та не можем да са удостоим да приемнем архиерейство, а другии мито дават и молебници полагат, а тебе приишло това дарование без слугуване, без мито и без молебници.

И аз като мислях каков ответ да подам, начинаха децата да ми говорят. "Защо, отче, не хочеш да ся обещаеш, като тя молят? Да имаме и ний отца архиерея." И аз по технии хорати приклоних ся и обещах ся. И архидякон целуна ми рука и пойде си.

После ме позоваха на митрополи, що бяха и епископите, и целовах рука. Беше ден четверток. И рече ми митрополит:

- Да будеш готов за в неделю, да тя рукоположим на архиерейство.

Ала како ся случи - рукоположиха ме на свещенство в лето 1762, месец септемврия, на 1 ден, в неделю, а на архиерейство мя рукоположиха в лето 1794, паки на месец септем, в 17, в неделю. И сас която одежда беше облечен тогдашний архиерей кир Гедеон на Котел, като мя хиротониса на свещенство, у тая одежда облякоша мене, като мя хиротонисаша на архиерейство.

И като станах архиерей, у тоя ден велика радост стана у митрополи, и у дом наш трапеза и учреждение великое. После седях на Арбанаси три месеци, докле са наготвя и докле ми прииде ферман и повеление от Цариград.

И повдигнах ся да поида на епархия моя декем, на 13 ден. Ала беше лютий студ и сняг. Имах намерение да постигна на епископия моя за Рождество Христово. И като поидох на Плевен, почудиха ми ся християните како съм дерзнул да поиду на таковое време на Враца.

Ето - первая смущенная вест ся зачена!

И аз попитах: "Какво е това смущение къмто Враца?" А они ми рекоша, како има Пазванджиоолу крамола сас Генч ага и сас Хамамджиоолу, що ги и изгонил из Видин. И они собрали няколико войска, турци и арнаути, да са бият сас Пазванджия. Ала като не могат да поидат на Видинския кадилик от Пазвановая войска, седят по врачанскии села.

Ами како да поидем ний на Враца! Седях на Плевен три дни и на четвертия ден востанах и потеглих къмто Враца. Пратих напред человеци селяни, ако има войска по селата, да потекут насреща нас да ми скажат да са възвърнем пак на Плевен. И тако поидохме до село Коинлари, що е пол пут до Враца. Ала посреди нощи приидоша человеци и сказаша, како доишле на село Браница до 400 пандури пазвански, що е един час близо то село до Коинлари. Ала то име пандури н ий като не знаем, обзе ни един страх, чудяхме ся камо да пойидем. Пратих человеци да ми фатят ясакчии, ала от студ и от страх не хоче никой да поиде. Стана обед, человеци не дохождат. А мене страх да не припаднат пандурите да ни съблякат. Ала едвам наишле едного турчина, повдигнахме са от тое село и като приближихме до Враца, гледаме толико войска излази от Враца и иде насреща нас. Ала не знаяхме какова е тая войска. Докле разберем, колико страх потеглихме, а то били врачани - отхождали да гонят оная войска, почто разсипали и соблякли врачанските села.

И приидох на епископия моя. Ала и тая не е по-долу от затворка. Нека буде! И приеха ме християните радостно и ходях по църквите в недели, в празници, и полагах поучение по нашему болгарскому язику. А они християни, като не чули от другий архиерея таковое по нашему язику поучение, имаха ме като едного философа. Ходих по селата, собирах мирията, ала помощ, милостиня, каквото има обичай, зяло мало мя подариша, почто у тая година беше голям глад по все Болгария - двадесят пари беше една ока брашно. Обещава ми ся занапред, ако подари Бог изобилие, да мя помогут.

Като сверших Врачанския кадилик, на месец юния востанах да поида на Плевен, да соберем и тамо. Пратих человеци, като приближихме до Плевен, да подадут вест, како хочем тамо да поидем. Приидоша насреща ни някои попове и рекоха: "Деспоти, не е возможно да приидеш сеги у Плевен, почто ся бият внутре Топузоолу и Налбантоолу за аянлик, кой да буде аянин. И не излази един християнин от дома своего. И ний нощем скрито излязохме."

И като заминахме покрай Плевен, чухме пушките, като пукат. Ала докле заминем, каков ли страх потеглихме. И пойдохме на Арбанаси.

Ала като излязох аз из епархията, божием попущением, тое лято удари една чума напразно и запали ся вся епархия, и касабите, и селата, не остана чисто едно село грях ради наших. И от тоя смертний страх седях на Арбанаси четири месеци. Що бях собрал от Врачанския кадилик пари, похарчих ги.

По месец октомврия приидоша плевняни да ме уземат и рекоша: "Има чума още, ала повече по турците, а по християните са мало пресече." И аз поидох сас них на Плевен. Прииде един поп да ми целува рука. Гледам го, лицето му като огън запален. И като хочеше от мене да си пойде, чуям, другий поп му дума: "Защо целуна на деспоти рука, не видиш ли себе си, како тя фатила чумата?" Ала наистина беше тако, почто тая нощ умре. На утре приидоша да ищат от мене попове да го погребут. "Ако не пратиш - рече - поповете, а ний отхождаме на агата и уземаме ги силом да го погребут. Они досега вси чумавии" погребоша, ами того попа защо да не погребут?" И аз, що да сторя, пратих ги и пог -ребоха го. И на утре приидоша вси при мене и аз видях, како ся смесих сас них. Намислих да служа литургия, да ся пречащя светих таин, а че какво Бог подари. И ходихме после из Плевен и по селата светихме вода повсюду, и Бог мя сохрани.

И тако поминахме тие две години. И що собрах, едвам ся отплатих мирията и файда, и покрих ся трошката - не можих да сваля от борча.

А в лето 1796 нападнаха пазванските хайдути и изполниха вси села и касаби. Вече не можих да изляза нигде. Провождах поповете да собират мирията, ала нужно половината не можаха да уземат. На тая са година повдигна Урумели -валиси Мустафа паша сас 40 хиляди войска верх Пазвантоолу. И держаха Видин много време на майсер е, и не можиха да му сторят нищо. И като си пойде Мустафа паша, пазванските хайдути пак изполниха епархията моя все.

В лето 1797 смесиха са керджалиите сас пазванските человеци и приидоша верх Враца и держаха я майсере осем дни, и бияха ся, ала не можиха да влязут внутре. А аз два дни по -напред, нощем, побягнах да пойдем на Рахово, та да преминем на Влашкая земля. Откъса ся тварнику кон наш у тая нощ и липса ми за двеста гроша нящо. И докле преминем на Дунава, колико ли страх потеглихме. Бог знай. И поидох на Арбанаси. Поседях мало, докле се махнаха керджалиите от епархията, и пак поидох под есен на Враца.

В лето 1798 нак ся повдигна войска царская верх Пазвантоолу - множество многое, почто беше обладал до Русчук и до Варна. Повдигна са капитан паша от Цариг рад сас толкова войска и сас толкова топове и прехвалний Кара Османоолу от Анадолия, и другии двадесят и четири паши, и вси аяни от Урумели... Сказуваха, до триста хиляди войска ся била собрала верх Видин. И держаха го майсере шест месеци, и бияха ся, ала не можиха да му сторят нищо.

Ами аз тогива где не бягах! На една овчарская кошара седях на януар месеца двадесят дни, докле премине первая войска. Като са мало пооослаби путя, нощем поидох на Тетювен. През гората вершините очите ми хочеха да извадят. И тамо седях два месеца. И като пойде войската первая къмто Видин близо, востанах от Тетевен да пойда на Враца за Воскресение Христово. И на пут хочеха някои турци в мале да мя убият заради една чуждая причина.

Тогива силихтар Хусеин паша, като отхождаше на Видин, изгори Габрово и Арбанаси разграбиша кърджалиите, що гиимаше сас себе. И нашея дом все разграбиша, и не остана ни лъжица, ни паница. И мои дрехи и книжа, що имах, все узеша, и всия дом разкопаша.А децата побягнали на Котел, а оттамо на Свищов поишле. А аз като не би возможно мене от войска да ходя по епархията моя, ами поидох сас терновския протосингел да собираме Терновская епархия. И после поидох на Свищов, найдох децата голи, седят на рогозина и аз пари не имах да им купя дрехи. Скорб голям!

По август месеца поидох на епархия моя. И все войска беше на Видин, бияха го да го уземат. Ами каков ли страх потеглих, като ходях по селата да собирам мирия! Връщаха са и бягаха турци делии от ордията, соблячаха селата. И субашите обираха. А аз ходях по селата. Най -после, като развали и разсипа Пазвантоолу по Святаго Димитрия царската ордия - аз бях по селата, - сипнаха са от Видин турци, от Видин по селата да бягат. Ами сас каков труд и страх пострадах, докле са добия ведонж до Враца! Каковии ли гори и холми, и доли не обоколихме.

И тамо мало някой ден поседях. Прииде вест, како иде на Видин Алю паша сас пятнадесят хиляда войска. Нощем приидоша конакчии и аз като чух, востанах тая нощ на осем часа да бягам от Враца навон - нощ темна, време беше дождевно, а планина стръмна, висока. Колико ли крати падах на путю, докле поидем на Черепиш монастир. И като поидохме на монастир, не найдохме никого - калугери побягнали, монастиря затворен и не знаим где са. Хеле са случи един поп на пут, селянин, та ги знаял, како бягат у една пещера, и заведе ни при тях. И седях тамо при них у оная пещера двадесят и четири дни. И узех студ и разболях ся, и четири дни болен лежах тамо. После ся сгреях и мало по-оздравях.

Востанах да пойда у другий монастир, що е на Софийская епархия. Ала тамо планини високи, кон не може да са язди, а мене боляха нозете, не можах да ходя пеш, а возход и низход има два часа. И докле да возляза и да сляза, воистину сас слези оплаках живот мой. И тамо седях 14 дни.

И прииде ми писмо от Враца, како убил капитан паша Алю пашу на Рахово и войската му са разнесла, а на Враца приишел другий, Исуф паша, да зимува тамо. И пишат, како е епископия празна и Исуф паша добър человек, ами да си дойдеш на епископията. Ала беше сняг глубок, зима люта, десят часа ест оттамо, едвам за три дни поидохме.

И на Враца седях колко десят дни мирно. После приидоша у Враца десят байраци арнаути и като не имаше праздни хижи за конаци, наполниха епископията - колко петнадесят души да седят тамо, аз да ги храня. А одая имаше токмо една, имаше и друга,

ала я бяха разсипали турци. Време зимное, студ голям, почто изпервен не било епископия, ами бил метох църковний за калугери да падат тамо. Ала докле найду време да побегна от них, колико лъжи не положихме! Ами у коя хижа да пойда, като са все изполнени сас турци! Побегнах при татар -агаси - аз сас зелен калпак. Питат мя, що си ти за человек? Да реку владика есм, не дава ми рука. Ами рекох - доктор есм. И они мя питаха за ля -кове. И мене, какво би возможно, дадох им ответ. После, като би вечер, поидох у едного християнина и прие ма при своя челяд, почто не имаше другая хижа праздна нигде. А слугите мои вон - гледах, како хочут да измрут от студ.

Искам да изляза от Враца навон, ала пашовии арнаути пазят капиите и питат кой отходили кой доходи. Ами какво да сторя? Пратих напред тварнику сас двоица турци тамошни, а аз завих главу мою сас шал и узех в руку камчик и подбрах напред сеизину. И като пашов татарин борзо излязох из капията и не познаха ме каков человек есм. И поидох пак на Черепиш монастир.

А на епископията удержаха онии арнаути все постеля и съдини, и жито, и ечемик, и вино - все изядоша и продадоша. И на тоя монастир не можихме да седим. Востанах да пойда на другий, що е по -далеч от Враца. Поидохме една вечер късно на едно село, а то ся разбягало, не има ни един человек, не има хляб, не има древа, а студ лют, нощ долга по декем. месеца. Хочехме от студ да измрем. На утре востанахме рано. Пут не има, сняг глубок, четири час място едвам за два дни поидохме на Карлуковския монастир. Тамо седях пят -шест дни и учинихме Рождество Христово. И тамо наченаха да прихождат турци от войската, почто, като са върнаха от Видин, по вси касаби наоколо имаше паши. По селата пашалии ходяха повише да са хранят и да соблачат селата.

И не би возможно да седя и на той монастир, но поидох пак на Тетевен - и тамо седях 40 дни. И приидоша някои человеци по февруария месеца и сказаша, како востанали капитан пашовите делии, що две хиляди зимуваха на Плевен. И аз ся зарадвах и поидох на Плевен. Ала ми не прииде на ум, како е на Враца Исуф паша, а на Лом - Гюрджи паша, а на Влашко, насрещу Лом - силихтар Хюсеин паша, що са най -лоши зулумджии. Ами ако поминат на Плевен, камо аз да бягам? Не бягах аз, како есм нещо зло сторил, ами име мое голямо, владика. А пашите зулумджии, да ме фати, сас десят кесии не е возможно да ся освободя. А аз при мене не имам сто гроша.

Довтасахме на Плевен на задушная субота и седях мирен до сирния петок. Довтасаха вечеро късно на Гюрджи паша делиите, изразбиха врати, приидоша и до нашия конак 11 делии сас коне. А ний не имаме ни хляб, ни ечемик, ни плява, ни сено. Паднахме на молба и подадохме пари, и поидоша у другий дом. И сказаша, како заутра иде Гюрджи паша сас четири хиляди войска. Ами аз камо да побягна - повон не може да са поиде нигде, а да седя у християнската хижа не е возможно. Но побегнах и скрих ся у един турецкий харем. Помислих, како он хоче да седи ден или два и хоче да си поиде. Ала не би тако, почто он седе десят дни. И като востана он, у той ден прииде и Хусеин паша сас шест хиляди войска. И не оставиха ни христи янскии, ни турецкии доми праздни. Повдигна се един кадинский вик, писък, ала кой ги слушаше. Приидоша и на нашия конак, но не имаше тамо място за коне, та не аресаха. Ами докле ходиха и обикаляха ония дом, аз от страх побягнах при самая кадина, а она по нихное обичай обръщаше лице свое от мене да я не гледам.

И той паша седе 15 дни. И тако седях у ония турецкия харем 26 дни. Бяха великии пости, а у турчина не имаше за ядение нищо - чаршня заключена и всякий християнин имаше у дом свой турци. И кому дохождах аз на ум да ми принесе нечто ястие! И

тамошни человеци не са толкова праксани да имат архиерея на почест. Да оставим ястие, ами много дни и без хляб останвах, почто ония турчин беше сиромах, повише кукурузний хляб ядяха. Но имаше малко зелие армея, а друго нищо. Ами колко ли страх имах да не иде някой да мя скаже, понеже много пари хочеха да ищат от мене, а аз като не имах, мни ми ся, како ме убиваха.

И като си пойдоша они, излязох аз от оний харем и поидох у дом епитропа моего. И не са поминаха три дни, чу ся из градо смущение голямое. И попитахме що е то. Рекоша - кърджалиите доишле накрай градо и искат да влезат у градо непременно. И гледахме - кадини и християнскии жени, всякая носи сас себе изрядния вещи свое и плачат, и бягат къмто турская крепкая махала. Той час востана епитропа и жена его, узеха мало вещи сас себе си и побягна от дома своего. Ами аз камо да побягна? Советоваша ме някои человеци да поиду у един хан, що е ограден крепко каменную стеною - има тамо и турци много, та не могат да упленят того кърджалиите. И аз поидох на ония хан и седях тамо 15 дни, докле преминаха кърджалиите къмто Терново.

Ето привтаса и Святий Лазар. У тоя ден востанах от хану и поидох на божигробския метох. И мирно проминахме страстния седмици. И на самия Пасху служих л итургию и радвахме ся - и на девятий час поидохме на вечерня по обичаю. Като наченахме целование сас "Христос воскресе", чухме, како се потресе градо и вдигна са един общий глас и викание. И що бяха у църкви человеци, вси потекоха навон, останах аз сам в церкви, облечен сас архиерейская одежда. Чуеме отвон вик, плач, ала не знаем що е то за голямая молва и не смеем да излезем и да надникнем навон, почто беше църковная ограда слаба, гледа са отвсъде. И той час излия ся от свише един град като орехи, ала мало держе и премина. Тогива прииде един священик у церквата и сказа ми, како приишле пазванскии хайдути, колко две хиляди, и строшили порти и врата и у нашия метох кондисали. И вся мои вещи удержали.

Ами аз камо да поида? Замаях ся. Тогива имаше тамо бегликчии - кир Константин сас чофадар, сас бостанджии и до 60 души сас него пазаргедени овчари. Приишле бяха да уземат овце за беглик по обичаю. И пратих того священника до него, и приидоша неговии человеци, и узеха ме от църкви, и приведоша ме на неговий конак. И седях тамо 19 дни. И тамо имаше от пазванеките на конак, пияни бяха и чиняха зло. Того ради узе двоица человеци от агата им, що беше Гоша -ницали Халил, та седяха тамо, сас нас ведно хляб ядяха. Дохождаха отвон и кърджалии и аз седях между тях - влашка качула имах на главу мою, зовяха ме язаджи Стоян. Не можах ни да чета нещо, ни молба да сторя.

У един ден рече ми Константин чорбажи: "Нин, рече, хочем да поидем на Терново, ала през Влашко, почто не смеем от кърджалиите да поидем от право." Ами аз наченах д а мисля какво да учиня. Да остана на Плевен между кърджалиите сам - не бива, да поида на Враца - не смея, да поида сас них на Влашко - какво да сторя... Ще ми ся да паида на Враца, ала не смея да узема турчин ясакчия, да не скаже някому по вон. Ами узех ед ного человека християнин от Константин чорбаджи и востанахме нощем, а нощ мала, по мая месеца. Четворица души през горието, през полето, на по -сака, а не у пут. И поидохме до Искре река, а оная река без ладия не се минува никак.

Има село Коинлари насреща. Викаме, не са чува от речия шумящ. Человек не са являет никако, а вечер настана, дожд идеше. Да пустим пушка не смеем, да не има у село някои пазванскии хайдути. Какво да сторим - замаяхме са. Хеле, видяхме едного говедаря и позна ни, и поиде да сказа в село. И приидоша человеци сас ладия, ала и тая ладия смертное корито ест - узема три -четири человеци, а конете преплават голи. Ами

като накарахме конете да преплуват, нели побегна назад у гору един кон. Боже мой, какво да сторим? Притемне. Ония коне минаха насреща, тоя пойде по гору. Они ли да гледаме, того ли да фатиме. Ами оную смертную реку нощем, у темност, како да преминем? Хочем вси да се издавим. Ала подаде Бог, та ония кон не поиде надалеко, развърна са и поиде при ония коне.

И като минахме оная река, светна ми мало на очи, почто къмто Враца толкова страх не имаше от кърджалиите. И поидохме на Враца и то лято тамо седях, до Светаго Димитрия не смеих да излазя повон никак. И по Светаго Димитрия востанах и поидох на Плевен, и тамо бяха пазванските хайдути. И седях до Светаго Николая, и собраха поповете мирията.

После видях, како наченаха они много да ся собират на Плевен, убоях ся да мя не учинят някой зло. И востанах от Плевен в лето 1799 на декем. месеца и поидох на Никопол да преминем Дунаву и да поидем пак на Влашко. Ала Дунаву като беше замерзнал и от две страни, та не можеше да са помине, затова седехме у Никополи шест дни. После чухме, како иде у Никопол Дявур имам, и убоях се. И много пари подадох и пренесоха ни на Дунаву, ала сас каков страх - проби ся ледо и потъна един кон и удави ся, а ония коне сверзаха и по ледо ги на дъска привлякоха. И докле поидем на Зимничи, хочехме от студ да помреме. Влашка земля гола, не познава ся ни пут, ни място, шест часа ест, едвам за три дни поидохме.

В лето 1800 паки ся подигна войска царская верх Пазванджия - Муруз бей букурещкий из Влашко, а пашии от Турско. Ала за каковая причина да ви скажем. Имаше един султан на Вербица село, та беше славен, почто покори немците на Гюргюв. И спроти това ся разгорди и не хочеше да са покорява на везирю, като беше на Шумен сас ордията турецкая. А везир повеле да му разсипят палати. И он побегна у Московия и тамо седе шест години. После прииде сас московская рука на Цариград и повеле му цар паки да си направи палати свое. А он, като отхождаше на Вербица, собираше войска - турци, християни - и поиде на Видин. Не знам що хоратиха със Пазванджия, ала излезе реч, како са наговорили сас Пазванджия султану да стане цар, а Пазванджия - везир.

За това ли, за друго ли, пак ся повдигна войска верх Видин. И аз какво да сторя, харашлик ми не остана, мирия искат от мене, да поида - зло, да не поида - пак зло. Перво, потребно ест да са уземе буйрунтия от видинския паща и тако да собирам мирия. А аз съм без митрополия и без епископи - буйрунтия не е возможно да узема.

Имаше един калугер на име Калиник у Влашко, на Маркуца монастир игумен. Ала беше человек опорлив, не подклоняваше глава никому, а най -вече на угровлахийския митрополит. И он по някой суд беше го закличил у затворка. А той по неговая противност що да учини? Пратил человека на Видин и обещал на Пазванджия четиридесят кесии пари да го учини архиерея на Видин. Почто Пазванджия имаше гняв и ненавист на видинскаго архиерея по някоя причина. Ония Калиник калугер, като знаяше това, все за това и поиде на Видин сас някоя лест. И разпъди Пазванджия ония архиерея, и узе му все, що имаше, и прати того Калиника на митрополи да седи наместо архиерея, докле му принесе позволение от патриарха да го учини видинский владика. И аз сас того Калинина като имах приятелство от ветхое време, пратих молебное писмо до него, като има дерзост до Пазванджия, да ми извади от пашата или от кехаята му едно тескере - писмо, да поида да обера мирията. И он ми пише: "Да приидеш на Враца и да пратиш человек да ти пратя тескеря." И аз не зная неговая лест, но востанах и поидох на Враца. И

помина са някой ден, докле да пратя аз человек мой на Видин. Он прати пазванская тескеря за мене сас мубашир да мя уземе да поида на Видин.

И поидох на Видин, два-три месеца служях по църквите. Тако му пишете и тескерята пашовая, како трябвам на християните на малое време - да им сверша слугување и пак да ся поида на епархията. И аз като наченах да искам позволение, прииде до мене пашов человек и рече ми:

- Докле не буде той Калиник владика, тебе не е возможно нигде да поидеш.

Ами какво да сторя аз сиромах - зле са верзах. И седях на Видин три години. Ами що потеглих аз от того Калиника калугеря! Седях при него като някой последний слуга, не хочеше да мя знай никак за человека, а остави за архиерея. Беше сас турците, сас пазванските хайдути ведно и не смеях да продумам нящо хорати. Не пущаше мя нигде да ся проходя, токмо у церква, и то сас някого священника. Ала да мя и пущаше, боляха ме нозете, не можах да ходя, в церква все сас каруца ходях. И то майсере держа две години и пол. Каков ли страх потеглих и колика ли скорб и грижа имах!

И почена са пак третое майсере на Видин, ала отдалеко седяха. На Плевен седяше Пляса паша сас 15 хиляди арнаути, а на Белковца седеше Гюрджи паша сас толкова войска, а от Влашка земля - Муруз бей сас Ибраил назари и Айдин паша сас толкова войска. А Пазванджия имаше при себе кърджалиите, що бяха на три бюлюка. Манаф Ибрахим сас две хиляди кърджалии он порази Пляса паша и узе му все уред, що имаше, и принесе все у Видин. А Пляса паша побегна, где очи видяша, и приведоша от войската му на Видин до хиляда души. И даде им Пазванджия по един хляб и разпъди ги. А другий кърджалия, Филибели Кара Мустафа, он бастиса нощем Гюрджи паша и узе му все уред, и принесоха го на Видин. И другий бюлюкбаши беше Гушаницали Халил...

И още много такива хайдути пазванджийски стояха крепко противо царская войска и не дадоха им да приближат до Видин близо. И най -после сас пазванское позволение минаха кърджалиите на Влашко и изгориха Крайову и села и много человеци избиша. Тогива побегна бея Михал Вода у Брашов и митрополиту угровлахийский, и вси бояри и епископи влашки от страх кърджалийски. И тако учиниша мир сас Пазванджия.

И тогива прати Пазванджия того Калиника на Букурещ сас петдесят турци на Ипсиланти бея и хиротонисаха го видинский архиерея сас бейское позволение. И като прииде на Видин, тогива и за след един месец поисках позволение да си поида на епархията след три години. Ала кърджалиите бяха по епархия моя, та не би ми возможно да поида тамо. И намислих да поида на Крайову, да поседя тамо, почто ми беше много дотегнало от тоя Видин. И гледах един час по-скоро да са куртулисам оттамо.

И седях на Крайову до двадесят дни, и много ми почтение учини каймакану, що беше Костаки Карадже. И като седях на Крайову, у един ден прииде вест, ка ко идат кърджалиите на Крайову. Тая нощ побягна каймакану от Крайову, и бояри, и терговци, и калугери и попове. Останах аз сам у епископията. И аз хочах да побегна, ала кола не можих да найда. Та каков страх потеглих и тамо! Ала не приидоша, после се развъ рнаха вси и дойдоха си на доми свое.

И аз като видях, како кърджалиите не станват от епархията моя, востанах от Крайову и поидох на Букурещ при децата, почто тамо четяха епистимия на бейската академия. И поидох и поклоних ся святому митрополиту угровлахийскому, що беше на имя Доситей, человек стар летами, учен и в мудрости наказан. Он мя прия любезно и заведе мя при бея, що беше Константин войвода Ипсиланти, и при някои бояри. И сказа им, како съм седял на Видин три години и толико нужда и скорб, що съм пот еглил. И призова ме на

митрополията, и даде ми килия, да седя тамо при него, и на всякий ден да буду на трапеза неговая. И аз му сказах все моя нужда - како мя изгабосаха изперва и натовариха мя епархията скупа за петдясят и пят кесии, и четири години не с ъм ходил на епархията си, нито съм узел една пара, нито съм дал мирия, ни файда за тия пари, та ся станали борч више от осемдесят кесии. А епархията ся разсипа, села не останаха, изгориха ги кърджалиите и пазванските хайдути, человеци са разбягоха по Влашк о и по другии страни, а синод не верува ище все равно. И не е возможно да изляза на глава са с тая епархия и сас тоя долг. И он ме ущедри (аджидиса) и помоли ся на бея да мя извади от синод паретис, сиреч оставка, да буду освободен от тая епархия. И бея Бо г да го подари многолетствие, послуша го и прат и на синод, и принесе ми писание оставителное. И свободих ся от тие страхове и от тия временния нужди.

Имам обаче една скорб и бою ся от Бога да мя не суди Бог, като узех аз оное паство на рамена моя и оставих го. Но паки надею ся на Бога всемилостиваго, како го не оставих зарад почивание мое, но от голяма я нужда и от тежкий долг, що мя натовариха и що не веруват, како са е разсипал свето, а най -много оная страна, що е близо до Видин, що е живелище варварское и хайдутское.

Затова ся трудя и аз сеги, денем и нощем, да изпиша няколико книги по нашему болгарскому язику. Та ако не би возможно меня да сказувам им сас уста моя да чуят от мене грешнаго някой полезное поучение, а тие да прочетут писание мое и да уполз уется. И за мене, недостойнаго. Бога да молят невежество мое изправити и трудившаго ся прощение сподобити, да би получити и нам десних стояниих в ден страшнаго воздаяния. Амин!

Сие ми усердно вам желаем и ви трудившему ся благонаклоненни будите. И здравствуйтя!